

Wykorzystanie TIK w pracy szkolnego logopedy

Anna GRZEGORY

Czy w dobie świata porozumiewającego się za pomocą portali społecznościowych, informacji tekstowych, zdjęć, memów, filmików doceniamy jeszcze piękną dykcję i łatwość wyrażania swoich myśli słowem mówionym? Otóż okazuje się, że owszem, sztuka poprawnego mówienia jest nam coraz bardziej potrzebna, bo dzięki powszechnej dostępności smartfonów, tabletów, laptopów i Internetu rozmawiamy przez aplikacje typu Skype, Hangouts i nasze wypowiedzi coraz częściej są nagrywane i publikowane w sieci. Cyfrowe urządzenia (kamerki, mikrofony) zwykle wymagają od nas naprawdę dobrej, wyraźnej artykulacji oraz ładnego głosu, abyśmy byli dobrze rozumiani przez słuchaczy i sami nie wstydzieli się swoich wypowiedzi, które odsłuchujemy.

Z całą pewnością mądrze użyte urządzenia elektroniczne i specjalistyczne oprogramowanie w żmudnej terapii logopedycznej okażą się nie tylko pomocne, ale staną się wręcz zbawienną pomocą dla dzieci i osób dorosłych w korygowaniu wad wymowy i pracy nad piękną dykcją. Aplikacje i zasoby sieci niewątpliwie znacząco uatrakcyjnią zajęcia logopedyczne i podniosą ich skuteczność. Logopedzi z technologii korzystają na wiele sposobów.

Technologie na zajęciach logopedycznych

Jaki sprzęt?

Jakie urządzenia i programy może wykorzystywać logopeda w bezpośredniej pracy terapeutycznej w swoim gabinecie? Polecam przede wszystkim te, które mamy, lubimy i korzystamy z nich na co dzień. Jeśli mamy tablet lub smartfon do autokontroli wymowy, przyda nam się opcja nagrywania mowy. Odstuchiwanie siebie przez pacjentów spełnia potrójną rolę. Na bieżąco – w celu porównania poprawnej i niepoprawnej własnej wymowy, pracy nad artykulacją, wysokością głosu. Nagrania sprzed kilku dni, tygodni, miesięcy pozwolą dostrzec postępy w terapii. Trzecia funkcja nagrywania mowy niejednokrotnie przydała mi się do motywowania pacjenta w przypadku regresu, który się zdarza w terapii (postuchaj, już kiedyś pięknie to wymówiłeś!). Stoper przyda się do mierzenia fazy wydechowej i jej wydłużania. Dobrze jest zapisywać wyniki, działa to niezwykle motywująco.

Jakie aplikacje?

Polską aplikacją logopedyczną działającą na tabletach i smartfonach jest **Szumi Mi**, z którą możemy z dziećmi utrwać szeregi dentalizowane¹. Mamy do wyboru trzy stopnie trudności. Bezpłatnym

¹ Wspólną cechą głosek dentalizowanych (takich jak: ś, ź, ć, dź ; s, z, c, dz ; sz, ż, cz, dż) jest zbliżenie szczęk do siebie, na skutek czego wychodzące powietrze trze o brzegi środkowych siekaczy, wytworzony szmer ulega wzmocnieniu, stąd nazwa dentalizowane.

Rysunek 1. Przykładowy materiał do ćwiczeń pobrany ze strony MiMowa.pl

dla logopedów programem działającym on-line jest **Mimowa.pl** (<https://www.mimowa.pl>), serwis logopedyczny, który poprzez gry i zabawy pomaga dzieciom w treningu poprawnej wymowy. Stanowi on zarówno pomoc w przeprowadzaniu ćwiczeń logopedycznych w domu, jak również element wzbogacający specjalistyczną terapię w gabinecie. Specjalna formuła serwisu sprzyja współpracy rodzica i terapeuty. Autorzy podkreślają, że zabawy z MiMowa.pl nie zastąpią wizyty u logopedy, ale odpowiednio dobrane pomogą szybciej i bezstresowo pozbyć się problemów z wymową. Na portalu znajduje się wiele gier. Każda gra dopetniona jest materiałami do pobrania i wydrukowania, a wśród nich można znaleźć karty pracy, kolorowanki, puzzle, szablony kostek, gry planszowe i wiele, wiele innych. Dodatkowo serwis uzupełnia **blog.mimowa.pl**, a w nim harmonogram ćwiczeń ułatwiający odnalezienie odpowiedniej gry do odpowiedniego etapu terapii, porady i przepisy na ćwiczenia bez użycia komputera oraz nowy projekt MiMowy, czyli seria materiałów przygotowanych we współpracy z blogującymi logopedami oraz pedagogami „Ćwiczenie na za...mówienie”.

Siostrzane bezpłatne serwisy MiMowy wspierające rozwój mowy i poprawnej pisowni to Yummy.pl oraz Ortografka.pl. Yummy.pl to portal

bezpiecznych edukacyjnych zabaw i darmowych gier, które stanowią nie tylko źródło rozrywki, ale są okazją do poćwiczenia angielskiego, niemieckiego, francuskiego oraz oczywiście polskiego. Gry przeznaczone są dla konkretnych grup wiekowych, aby efektywnie rozwijać wyobraźnię i umiejętności lingwistyczne. Dodatkowy ich atut to bardzo wysoka jakość oprawy graficznej. Ortografka.pl to serwis z grami słownymi dotyczącymi zasad pisowni. Zawiera oryginalne testy ortograficzne, ćwiczenia i dyktanda z języka polskiego w wersji online. Znajdziemy tam rozsypanki literowe, zagadki, krzyżówki, rebusy. Na tle innych serwisów edukacyjnych online Ortografka.pl wyróżnia się zarówno nieszablonywymi pomysłami, wysokim poziomem merytorycznym i dydaktycznym przygotowanych przez profesjonalistów scenariuszy, jak i dopracowaną w najdrobniejszych detalach oprawą wizualną.

Kilka lat temu wspólnie z uczniami założyłam witrynę **www.logofigle.pl**, gdzie zamieszczaliśmy ćwiczenia językowe, a później gry. Zawiera ona mnóstwo materiału językowego i gier językowych. Urządzenia mobilne bardzo angażują uwagę dzieci, dlatego warto od początku uczyć je korzystania z nich w ograniczonym czasie i wspólnie ustawić alarm, np. na 5 czy 10 minut, i po tym czasie urządzenie odłożyć.

Rysunek 2. Strona startowa portalu www.logofigle.pl

Profesjonalnym, acz już płatnym pakietem programów logopedycznym jest **Logopedia**, wydana od wielu lat przez YDP². W skład pakietu wchodzi różnego rodzaju programy i gry (m.in. Logo-gry, Sfonem, Echokorektor, Mówiące obrazki), a także aplikacja logopedy – umożliwiająca rejestrację pacjentów, zapisywanie wyników diagnozy logopedycznej i śledzenie postępów w terapii logopedycznej. Pakiet zawiera też mikrofon i programy wykorzystujące zaawansowane technologie komputerowe służące do diagnozy i terapii zaburzeń artykulacji poszczególnych głosek. Logopedia jest bardzo wysoko oceniana przez logopedów pod względem merytorycznym, choć pewną niedogodnością jest dodatkowe „oprzyrządowanie”, które kablami musi być podłączone do komputera i w czasach urządzeń mobilnych nieco ogranicza.

² Young Digital Planet

Aplikacje wspierające rozwój mowy

Małe dzieci zdecydowanie łatwiej obsługują urządzenia dotykowe i mamy coraz więcej aplikacji, które wspierają rozwój mowy. Do rozwoju mowy przydatne są też rozmaite aplikacje zawierające obrazki służące opowiadaniu, układanki, puzzle, kolorowanki. Wśród moich młodszych podopiecznych wielką popularnością cieszą się Farmyard, TocaMonster i Lego Junior. Dzieci konstruują swoje obrazki złożone z wielu elementów, jednocześnie opowiadając o ich, utrwalając poprawną wymowę i wzbogacając słownik mowy czynnej. Wszystkie aplikacje, gdzie dziecko może być twórcą, są dla niego znacznie ciekawsze, niż te, gdzie musi tylko podać właściwą odpowiedź. Polecam stronę, na której nasi podopieczni sami mogą stworzyć własne

Rysunek 3. Chmurka wyrazowa z literą r, do wykorzystania w dowolny sposób

puzzle – <http://www.jigsawplanet.com>. Dzieci czytające chętnie bawią się wyrazami tworzącymi chmury wyrazowe. Można je tworzyć w aplikacji iPadowej Word Clouds lub online w przeglądarce <https://tagul.com> i www.tagxedo.com. Takie chmury wyrazowe możemy wykorzystać na wiele sposobów: do ćwiczeń w czytaniu, w pisaniu, treningu wymowy, układaniu zdań i historyjek z wyrazów, tworzenia układanek, plakatów czy kartek okolicznościowych z chmurek.

Na zajęciach powstaną ciekawe historyjki, a dzieci nauczą się układania dialogów, jeśli wykorzystamy aplikacje do tworzenia komiksów. Całe historyjki obrazkowe możemy tworzyć np. w Toondoo.com, ale wiele programów graficznych ma opcję dodawania dymków do naszych zdjęć lub rysunków (piZap, Szkic, Pstryk, a nawet PowerPoint). Do zabawy możemy wykorzystać ulubione małe zabawki dzieci, sfotografować je tabletem i dodać do zdjęcia dymki.

Przydatną w terapii logopedycznej aplikacją działającą na wszystkich urządzeniach jest <http://babadum.com>. To program do nauki słówek m.in w języku angielskim, rosyjskim, niemieckim, amerykańskim, japońskim, francuskim, polskim, hiszpańskim i włoskim. Mamy tam aż 1500 zilustrowanych słów, podpisanych, z nagraną prawidłową wymową. Jeśli ustawimy sobie naukę języka polskiego, BaBaDum (stworzone przez polskich autorów) staje się doskonałą pomocą wspierającą logopedę.

Aplikacją lubianą nie tylko przez dzieci, które uczą się pisania i czytania, jest **Word-Brain**. Celem gry jest odnalezienie ukrytych na kafelkach wyrazów, aby rozwiązać tami-

główkę. Możemy również tworzyć własne plansze. Gra jest dostępna w 15 językach, a każdy z nich oferuje 580 poziomów. Nawet najwięksi wielbiciele zagadek będą musieli się wysilić, aby ukończyć je wszystkie.

Inną aplikacją na urządzenie mobilne jest gra **Zgadnij co to!** Tym razem mamy przed sobą zagadki w formie obrazków. Intuicyjna rozgrywka, przejrzyste i dopracowane grafiki, logiczne obrazki, żarty i humor. Coś zdecydowanie dla fanów rebusów, słówek, gry w skojarzenia czy zagadki i jednocześnie trening wymowy, czytania i pisania.

Dużo radości sprawia nie tylko dzieciom gra słowna **Czółko**. To nowa odsłona klasycznej gry w kalambury. Zasady są proste: po pierwsze musimy znaleźć chętnych graczy (wystarczy nawet jedna osoba). Gracz, który zgaduje, wybiera kategorię i przykłada telefon do czoła. Zadaniem pozostałych jest pokazać, opowiedzieć lub zanucić hasło, które jest wyświetlone na telefonie. Jeśli gracz je

odgadnie, przechyla telefon, jeśli zaś rezygnuje, puka palcem w urządzenie.

W Internecie pojawia się coraz więcej aplikacji społecznościowych, które dają dzieciom szansę bycia jednocześnie odbiorcą i twórcą. Darmowa i prosta w obsłudze platforma LearningApps (<http://learningapps.org>) umożliwia tworzenie (oraz użytkowanie, współdzielenie i publikowanie) gier edukacyjnych w wielu kategoriach: memory, dopasowywanie par, wykreślanek, krzyżówki, quizy, testy jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, zdania z lukami i wiele innych. Gry edukacyjne można stworzyć i przechowywać na platformie jako prywatne lub publiczne. Można też korzystać z gotowych gier opublikowanych przez innych użytkowników. Platforma jest wielojęzyczna (w tym polska, co daje nam duże możliwości wykorzystania na zajęciach logopedycznych). Gry działają na wszystkich urządzeniach mobilnych i komputerach.

Technologie po godzinach

Technologie w pracy logopedy to nie tylko sprzęt i aplikacje, z których korzystamy w czasie zajęć. Logopedzi zazwyczaj stale poszukują inspiracji i materiałów, które skutecznie pomogą ich podopiecznym w przezwyciężaniu problemów z wymową.

Moim ulubionym źródłem inspiracji edukacyjnych jest **Pinterest**. Pinterest to nowe narzędzie społecznościowe służące do dzielenia się materiałami wizualnymi. Przypomina wirtualną tablicę korkową, na której można „przybinać” (z ang. *pin* – pinezka) lub „przepinać” (*repin*) z innych źródeł ulubione zdjęcia, filmy czy odnośniki do interesujących użytkownika zasobów. Powstał w 2010 roku i jest fenomenem popularności wśród amerykańskich pedagogów i bibliotekarzy. Możemy odnaleźć coraz więcej przykładów jego stosowania w celach edukacyjnych w szkołach i bibliotekach w Stanach Zjednoczonych. Na Pintereste możemy gromadzić swoje obrazki, filmy, infografiki lub przypinać czyjeś. Mamy tu szansę dzielenia się swoją twórczością lub bycia tylko odbiorcą treści przypinanych przez innych użytkowników portalu. Pinterest daje nam możliwość gromadzenia zasobów na tablicy prywatnej lub publicznej. Tablicę możemy tworzyć

sami, ale możemy też do przypinania i publikowania na niej zaprosić innych użytkowników. Wielokrotnie wykorzystywałam pomysły obcojęzycznych logopedek znalezione na Pintereste, dostosowując je językowo dla moich podopiecznych.

Ostatnio ogromną popularnością wśród logopedów cieszy się serwis Printoteka.pl. To portal z gotowymi pomocami dydaktycznymi – do pobierania i drukowania, które zachwycają nowoczesną piękną grafiką. W Printotece znajduje się cały dział „logopedia”, podzielony na kategorie związane z wadami wymowy. Jest też dział „wspieranie mowy”, a w nim setki zabaw i ćwiczeń, takich jak szeregi, sekwencje, kategoryzacja itp. Dla uczących i uczących się pisać jest dział „pisanie i czytanie”, a dla wszystkich łągigłłwki, gry analogowe, papierowe modele, pory roku i święta, wierszyki i bajki, kolorowanki, angielski i wiele innych. Oprócz zabaw i ćwiczeń znajdziemy też w serwisie stronę z inspiracjami, a na niej pomysły na twórcze i nieszablonowe wykorzystanie propozycji portalu. Materiały z Printoteki sprawdzają się na zajęciach z maluszkami, dziećmi z podstawówki, młodzieżą licealną, a i dorośli na szkoleniach uwielbiają zabawy z obrazkami z Printoteki. Dla wielu logopedów posiadających konto na Printotece cenna jest współpraca z jej twórcami i możliwość realizacji własnych autorskich pomysłów i potrzeb na zabawy logopedyczne w formie profesjonalnej grafiki.

Coraz więcej logopedów i nauczycieli pracujących z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi prowadzi własne blogi, strony internetowe, zakłada grupy i tworzy fanpage na portalach społecznościowych. Warto mieć konto na Facebooku i śledzić na bieżąco działania logopedów i osób z branży edukacyjnej, którzy dzielą się swoją wiedzą. Można nie tylko brać udział w wartościowych dyskusjach zawodowych, ale również na bieżąco dowiadywać się o szkoleniach, webinarach, konferencjach, wydawanych nowościach. Zapraszam oczywiście na swoją stronę <http://www.logofigle.pl> i <http://facebook.com/logofigle>. Mam też przyjemność administrować i współredagować z kilkunastoma kreatywnymi logopedkami, terapeutkami i nauczycielkami stronę z pomysłami na zabawy edukacyjne <http://www.zamiastkserowki.edu.pl>.

Rysunek 4. Przykład ćwiczenia z serwisu Printoteka.pl

Znanym i lubianym przez logopedów blogiem jest <http://blog.centrumgloska.pl> oraz fanpage <http://facebook.com/CentrumLogopedyczneGloska>, prowadzony przez Katarzynę Czyżycką, polskiego terapeuta dzieci dwujęzycznych. **Głoska** to morze inspiracji, artykułów i gotowych pomysłów na zajęcia logopedyczne. „Głoska” to również uznana specjalistka, która prowadzi zajęcia logopedyczne przez Internet.

Ostatnio coraz większą popularnością cieszy się sketchnoting. Technikę prześlicznych rysunków z terapią logopedyczną łączy fanpage <http://facebook.com/rysopisysketchnoting>. Na **Ryso-pisach** ich autorka-logopedka publikuje logopedyczne infografiki, gry, wyliczanki w absolutnie nowatorskiej formie.

Wiele pomysłów na zajęcia z dziećmi i dorosłymi ze SPE, inspiracji, kart pracy, plakatów znajduje się na blogu <http://www.specjalni.pl> oraz fanpage’u <http://facebook.com/specjalniblog>.

Autorki bloga prowadzą również dział „Nowoczesne technologie w praktyce”, gdzie opisują swoje doświadczenia ze stosowaniem TIK w pracy z uczniami.

To oczywiście tylko niektóre miejsca w sieci, które warto polecić. Nie sposób je wszystkie wymienić. Stale powstają nowe wspaniałe strony, dzięki którym logopedzi mogą wzbogacać swoją wiedzę i warsztat pracy. Za wszystkie te miejsca jestem bardzo wdzięczna moim koleżankom i kolegom, bo dzięki nim i dzieleniu się przez nich swoim dorobkiem zawodowym wszyscy możemy się rozwijać.

Anna Grzegory jest logopedką, terapeutką, dyrektorką Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Logofigle w Łodzi. W swojej pracy terapeutycznej wykorzystuje wiele metod i autorskich pomocy dydaktycznych. Chętnie wdraża w edukacji nowoczesne technologie. Należy do grup kreatywnych nauczycieli współpracujących w sieci Superbelfrzy RP oraz Superbelfrzy Mini. Nagrodzona tytułem Nauczyciela Innowacyjnego Roku 2010.